# TRĂSĂTURILE ESENȚIALE ALE CONTRAVENȚIEI

## THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE CONTRAVENTION

**CZU: 342.9:347.99:340.111.5** **https://doi.org/10.59295/spd2024j.24**

**Oleg PANTEA,**
ORCID: 0000-0002-8790-5472
e-mail: panteaoleg@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

***Rezumat**: Prezenta lucrare reprezintă o nouă incursiune în cercetarea contravenției ca element fundamental al răspunderii contravenționale, în care sunt argumentate motivele alegerii temei respective, gradul de actualitate și importanța acesteia, evocând gradul de investigație a temei, precum și semnificația teoretică a lucrării și valoarea sa aplicativă. Au fost analizate trăsăturile esențiale ale contravenției prin prisma naturii juridice a contravenției, a legii contravenționale, cât și părerile doctrinarilor din țară și de peste hotare , nu în ultimul rând a fost dezvoltat locul și rolul la momentul actual al dreptului contravențional în sistemul de drept al Republicii Moldova.*

*Contravenția ca modalitate de comportament ilicit, presupune îndeplinirea cumulativă a mai multor elemente, în absența cărora aceasta se plasează în afara dreptului contravențional și nu constituie temei pentru răspunderea contravențională. Aceste elemente reies tocmai din conținutul legii contravenționale, care reglementează faptele ce constituie contravenții.*

***Cuvinte-cheie:** jurisprudență contravențională, răspunderea contravențională, raport juridic contravențional, contravenție, trăsături esențiale.*

***Summary.** In this paper, we aim to outline the essentials of a fundamental element of contravention law – the contravention. Consolidated approaches regarding the legal nature of the contravention have been highlighted, both from the perspective of contravention law and the opinions of scholars from the country and abroad in the context of the interference between administrative law and criminal law (a hybrid matter); the current place and role of contravention law in the legal system of the Republic of Moldova have been identified.*

*The contravention, as a form of illicit behavior, requires the cumulative fulfillment of several elements, in the absence of which it falls outside the scope of contravention law and does not constitute grounds for contravention liability. These elements arise precisely from the content of contravention law, which regulates acts that constitute contraventions.*

***Keywords:** contravention jurisprudence, contravention liability, contravention legal relationship, contravention, the essential characteristics.*

***„Regula regulilor și legea generală a legilor este ca fiecare să respecte legile locului unde se află”***
*Michel de Montaigne*

## INTRODUCERE

În ultima perioadă aplicabilitatea materiei dreptului contravențional se bucură de un avânt tot mai impetuos, ținându-se cont de diversitatea faptelor ilicite pe care le întâlnim zilnic, de gradul de pericol social generat de acestea, modalitatea de reacționare a autorităților statului la aceste încălcări, precum și dezvoltarea modalităților de prevenire și combatere a acestora, care, *inter alia*, se numără printre cele mai frecvent întâlnite fapte antisociale.

Una dintre componentele fundamentale ale dreptului contravențional este contravenția, drept unic temei al răspunderii contravenționale. Toate faptele umane sunt susceptibile să genereze o formă sau alta de răspundere, deoarece normele de conduită sunt prescripții cu caracter de reglementare prin care societatea își apără interesul său general, iar aceste norme stabilesc limitele în care statul poate interveni prin măsuri de constrângere, în cazul în care este amenințată afirmarea acestui interes.

În context, legiutorul național a dedicat un capitol aparte în Codul contravențional (Capitolul II) contravenției și răspunderii contravenționale. Răspunderea contravențională reprezintă un raport juridic contravențional (în unele surse se mai numește raport de conflict), care se naște între un organ competent al statului și persoana fizică sau juridică care a săvârșit o faptă ilicită – contravenție, cel din urmă fiind obligat să execute o sancțiune contravențională corespunzătoare și proporțională faptei săvârșite, prevăzută de lege. Deci, acest raport juridic este unul de constrângere, generat de o faptă ilicită numită contravenție, săvârșită de subiecții care atentează la valorile sociale protejate de legea contravențională, pasibili de răspundere contravențională, materializată prin aplicarea unei sancțiuni contravenționale.

## REZULTATE ȘI DISCUȚII

Componentele contravenției privite din punct de vedere abstract sunt cele prevăzute în art. 10 din Codul contravențional al Republicii Moldova [1, art. 10], care definește contravenția drept „fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională”. Din analiza reglementării cadru și din definiția de mai sus rezultă substanța contravenției, unde se regăsesc elementele generice ale acesteia pe care legiuitorul le formulează pentru a identifica conduita indivizilor în raport preceptele legii contravenționale.

Deoarece contravenția este elementul fundamental al răspunderii contravenționale, ei îi sunt caracteristice trăsături specifice, care se individualizează în raport cu alte categorii de ilicituri. De menționat că, în literatura juridică (avem în vedere atât doctrina străină, cât și lucrările de referință din țara noastră), nu s-a conturat o opinie unitară privind trăsăturile caracteristice ale contravenției, cel puțin elementul constant la care toți fac trimitere este - fapta (acțiunea sau inacțiunea).

Definiția contravenției constituie un prim reper pentru a identifica elementele contravenției.

- *Contravenția este o faptă ilicită* - săvârșirea unei fapte prevăzute de legea contravențională, adică fapta respectivă corespunde modelului abstract descris de către legiuitor. Ilicitul se consideră o caracteristică importantă a contravenției, întrucât faptele contravenționale produc o dezorganizare a sistemului de raporturi sociale, ele au un caracter dăunător și sunt interzise prin acte juridice.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului apreciază că prin săvârșirea unei contravenții se aduce atingere unor valori ale întregii comunități, atât timp cât dispoziția încălcată prin săvârșirea contravenției are un caracter general și nu se adresează unui grup de persoane determinat, ci tuturor cetățenilor; această prevedere stabilește un anumit comportament, iar prin sancțiunea atrasă de nerespectarea ei se încearcă, în același timp, atât să se prevină, cât și să se reprime [2, p. 76]. Instituirea unei categorii de fapte în categoria ilicitului contravențional sau excluderea ei din sfera ilicitului este de competența exclusivă a legiuitorului. Doar după ce fapta este prevăzută de legea contravențională ea capătă formă juridică, cu toate consecințele care decurg din acest statut. Însă, întrunirea condițiilor prevăzute de norma de incriminare nu înseamnă că fapta este și contravenție, deoarece trebuie întrunite și celelalte trăsături esențiale.

Săvârșirea unei fapte prevăzute de legea contravențională presupune întrunirea tuturor cerințelor din norma de incriminare, adică există o armonie perfectă între condițiile în care fapta a fost comisă și a fost dovedită în procesul contravențional și modelul abstract, tipic arătat în norma de drept contravențional. Această trăsătură mai este cunoscută în doctrina contravențională, preluată din doctrina penală [3, p. 18], sub denumirea de *tipicitate*. Doctrina dreptului penal arată că tipicitatea decurge din principiul legalității incriminării. Elaborând norma de incriminare legiuitorul stabilește un model abstract al faptei sancționate, cu care urmează a fi ulterior comparate faptele concrete pentru a stabili dacă acestea pot fi sancționate. Astfel, fapta concretă devine infracțiune numai în măsura în care ea se regăsește în conținutul unei norme de incriminare, cu alte cuvinte, în măsura în care corespunde trăsăturilor stabilite de legiuitor în modelul „tip” prevăzut de norma penală [3, p. 243 *citat de* 4, p. 39-40].

- *Fapta săvârșită cu vinovăție* - simpla constatare a prevederii faptei social periculoase în legea contravențională nu este suficientă pentru calificarea acesteia drept contravenție. O astfel de calificare poate fi dată numai dacă fapta a fost săvârșită cu vinovăție.

Prin vinovăție se înțelege starea subiectivă a autorului faptei ilicite în momentul încălcării ordinii de drept, exprimând atitudinea sa psihică negativă față de interesele și valorile sociale ocrotite de normele juridice [5, p. 290]. Deci, vinovăția este latura subiectivă a contravenției. În lipsa vinovăției nu poate exista răspunderea contravențională. În materia dreptului contravențional este exclusă categoric ideea de răspundere contravențională obiectivă, aceasta fiind una prin excelență subiectivă [6 *citat de* 7, p. 85].

Făcând apel la dispozițiile art. 14 din Codul contravențional, stabilim că vinovăția cunoaște două forme: „Contravenția se săvârșește cu intenție sau din imprudență. Contravenţia se consideră săvârşită cu intenţie dacă persoana care a săvârşit-o îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii sau inacţiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, a dorit sau a admis în mod conştient survenirea acestor urmări. Contravenţia se consideră săvârşită din imprudenţă dacă persoana care a săvârşit-o îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii sau inacţiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar considera în mod uşuratic că ele vor putea fi evitate, ori nu îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii sau inacţiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile, deşi trebuia şi putea să le prevadă" [1, art. 14]. Din conținutul acestor prevederi deducem că, contravenția constituie o manifestare a conduitei umane exteriorizată în cadrul social, adică o acțiune umană realizată sub controlul voinței și rațiunii, în condițiile în care făptuitorul avea libertatea de a alege această conduită negativă în raport cu ordinea de drept, existența acestei posibilități de alegere fundamentând vinovăția subiectului care comite acțiunea/ inacțiunea respectivă. Persoana sancționată contravențional să fi prevăzut că fapta sa ar fi putut produce un rezultat prejudiciabil pentru valorile sociale ocrotite.

- *Legalitatea* - implică trăsătura contravenției de a fi prevăzută și sancționată de lege. Legislația contravențională cuprinde Codul contravențional, Codul de procedură penală (normele de trimitere în procesul contravențional), legile speciale ale autorităților competente să soluționeze cauzele cu privire la contravenții, actele subordonate legii (Regulamentele/ ordinele/ dispozițiile cu privire la unele fapte cu caracter contravențional), actele interne ale autorităților care vizează procedurile operaționale aplicate agenții constatatori la examinarea cazurilor contravenționale. Doar autoritățile competente ale statului prevăzute la art. 393 din Codul contravențional pot constata contravenții și soluționa cauze contravenționale (instanța de judecată, procurorul, comisia administrativă și agentul constatator). Efectele pentru încălcarea regulilor de competență materială sau procesuală sunt nulitatea absolută. Nulitatea se constată de către instanța de judecată la demersul persoanelor interesate.

Legalitatea este strâns legată și de ideea sancționării făptuitorului. Față de o persoană pot fi aplicate măsuri restrictive sau impunse anumite obligațiuni doar în limitele stabilite de lege și pentru o faptă ce constituie contravenție conform legii. Nimeni nu poate fi sancționat contravențional pentru o faptă ce nu constituie contravenție la momentul săvârșirii acesteia. Însăși Convenția Europeană a Drepturilor Omului, protejează drepturile persoanei de a nu fi sancționat în afara legii, întitulând art. 7, „Nici o pedeapsă fără lege", „Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acţiune sau o omisiune care, în momentul săvârşirii, nu constituia o infracţiune potrivit dreptului naţional sau internaţional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârşirii infracţiunii. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării şi pedepsirii unei persoane vinovate de o acţiune sau de o omisiune care, în momentul săvârşirii, era considerată infracţiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de naţiunile

civilizate” [8, art. 7]. Având în vedere că Înalta Curte asimilează faptele contravenționale cu ilicitul penal, am reliefat această regulă prin analogie în cazul nostru la raporturile de drept contravențional.

- *Pericolul social* - este trăsătura specifică care arată gradul de intensitate al pericolului faptei care aduce atingere drepturilor şi libertăţilor legitime ale persoanei, proprietăţii, ordinii publice și altor valori ocrotite de lege. *De lege lata*, pericolul social al contravenției este mai redus decât în cazul infracțiunii, corespunzător are consecințe mai puțin prejudiciabile. Astfel, legiuitorul apreciază mai degrabă gradul de intensitate al pericolului produs de infracțiune decât cel al contravenției. Apoi, nu putem absolutiza prezența pericolului social în cazul tuturor contravențiilor, de exemplu art. 323 Cod, „Purtarea şi păstrarea ilegală a distincţiilor de stat ale Republicii Moldova”, cum se stabilește pericolul social? Care este intensitatea lui? Există în genere aici vreun pericol social? Acceptăm că în această ipostază se aduc prejudicii unor valori ocrotite de lege, dar nu neapărat există pericol social. Deci, nu putem atribui pericolului social caracterul absolut al unei trăsături specifice contravenției. Cel puțin, el ne ajută să delimităm contravenția de infracțiune și este un pas înainte spre autonomizarea dreptului contravențional în sistemul de drept al Republicii Moldova. Fără nici un echivoc o faptă nu poate fi în același timp contravenție și infracțiune.

Pericolul social ca trăsătură este legat de prejudiciul cauzat prin contravenție. Art. 18 din Codul contravențional [1, art. 18] explică limita proporțiilor și daunelor care pot fi cauzate în urma comiterii faptelor contravenționale. „Se consideră de mici proporţii valoarea bunurilor sustrase, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală sau valoarea pagubei pricinuite care, la momentul săvârşirii contravenţiei, nu depăşeşte 20% din cuantumul salariului mediu lunar pe economie prognozat, aprobat de Guvern pentru anul în curs la data săvârșirii faptei. Iar, caracterul considerabil sau esențial al daunei cauzate se stabilește luându-se în considerare valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru victimă, starea materială și venitul acesteia, existența persoanelor întreținute, alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a victimei, indiferent de proporții...”.

În spiritul aceluiași demers științific, autorul român M. A. Hotca [9, p. 14-15], în lucrarea sa de specialitate „Regimul juridic al contravențiilor”, divizează trei componente generice ale contravenției: componenta sau latura obiectivă, în sensul de *faptă exteriorizată*; componenta juridică, în sensul necesității *prevederii faptei într-un act normativ*, și componenta sau latura morală, *vinovăția făptuitorului*. La aceste trei componente pozitive autorul mai adaugă o trăsătură nouă, de această dată una negativă, respectiv inexistența unei împrejurări, cauze justificative. Ultimele nu reprezintă altceva decât cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei și urmează a fi cercetate într-o lucrare aparte.

În doctrină se mai regăsește o altă trăsătură esențială a contravenției – *imputabilitatea*, distinctă de vinovăție, care semnifică posibilitatea de ai putea reproșa autorului fapta prevăzută de lege. Imputabilitatea presupune constatarea mai multor elemente:

responsabilitatea – pentru ca fapta să poată fi reproșată autorului, acesta trebuie să fi avut discernământ; cunoașterea antijuridicității faptei – autorul a avut reprezentarea caracterului nejustificat al faptei sale la momentul comiterii acesteia; exigibilitatea unei conduite conforme normei juridice – în concret aceasta avea posibilitatea să respecte normele juridice [4, p. 41]. Considerăm că aceste trăsături reliefate supra sunt mai degrabă condițiile care trebuie întrunite pentru atragerea la răspundere contravențională a făptuitorului. Mai mult ca atât, legea contravențională, la art. 16 și 17 [1], stabilește exact care sunt condițiile pentru atragerea persoanei fizice sau juridice la răspundere contravențională.

Cu privire la structura contravenției, aceasta este compusă din patru elemente constitutive: obiect, subiect, latura obiectivă și latura subiectivă. Fiecare parte a contravenției implică o mulțime de valențe complexe ce necesită o cercetare în profunzime. Aceste elemente trebuiesc îndeplinite cumulativ, iar lipsa vreuneia duce la inexistența contravenției și implicit, a răspunderii contravenționale.

## CONCLUZII

Contravenția constituie elementul fundamental ale dreptului contravențional și unicul temei al răspunderii contravenționale. Faptele umane ilicite sunt susceptibile să genereze o anumită formă de răspundere, deoarece normele de conduită sunt precepte cu caracter reglementator prin care societatea își apără interesul său general și stabilesc limitele exacte în care statul poate interveni prin măsuri de constrângere, în cazul în care este amenințată afirmarea acestui interes.

Contravenției îi sunt caracteristice trăsături specifice, care se individualizează în raport cu alte categorii de ilicituri: caracterul ilicit, vinovăția, legalitatea și pericolul social. Pericolul social poate fi pus la îndoială în ipostaza de trăsătură specifică, având în vedere reflecția fără claritate a legiuitorului despre intensitatea acestuia în cazul contravențiilor, adică fără să specifice ce fel de pericol trebuie să existe în cazul contravențiilor (un pericol mai redus decât infracțiunea).

Fapta, acțiunea sau inacțiunea, va constitui contravenție doar dacă va întruni cumulativ aceste trăsături caracteristice, iar lipsa vreuneia din acestea duce la inexistența contravenției și imposibilitatea atragerii persoanei fizice sau juridice la răspundere contravențională.

## REFERINȚE

1. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 3-6 din 16.01.2009, republicat în: Monitorul Oficial Nr. 78-84 din 17.03.2017.
2. URSUȚA, M. *Procedura contravențională*. București: Universul juridic, 2008, p.76.

3. STRETEANU, F., NIȚU, D. *Drept penal: partea generală.* Vol. I. București: Universul Juridic, 2014, p. 18.
4. PODARU, O., LOGHIN, A. C. *Drept contravențional. Curs universitar*. București: Hamangiu, 2024, p. 41.
5. PREDA, M. *Drept administrativ. Partea generală*, ed. a 3-a. București: Lumina Lex, 2002, p. 290.
6. Judecătoria Segarcea, sent. civ. Nr. 25/2003. În: https://portal.just.ro/304/SitePages/dosare.aspx [Accesat: 20.06.2024].
7. MIHAILESCU M. E. *Sancțiunile contravenționale. Aspecte de drept material în dreptul românesc și comparat*. București: Hamangiu, 2013, p. 85.
8. Convenția Europeană pentru apărarea a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Rom 4.XI.1950. În: https://prd-echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_RON [Accesat: 19.06.2024].
9. HOTCA, M. A. *Regimul juridic al contravențiilor. Comentarii și explicații*. Ediția a 2-a. București: C.H. Beck, 2007, p. 14-15.

*NOTĂ.* Articolul a fost elaborat în contextul realizării Proiectului *„Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor” (CONSEJ 01.05.02).*